

En fördjupad inblick i kulturanvändningens mönster i Skånes fyra delregioner

Chris Mathieu / Gökhan Kaya

Sociologiska institutionen

Lunds universitet

juni 2017

En rapport till Kultur Skåne / Region Skåne

LUND
UNIVERSITY

Sociologiska institutionen

Innehåll

1. Inledning.....	3
2. Uppdraget.....	3
3. Frågorna	4
Grupper med särskilt utmärkande kulturvanor.....	5
Vilken roll spelar urbant eller ruralt boende för kulturell aktivitet/deltagande.....	6
Aktivt deltagande i skapande aktiviteter	6
4. Resultat.....	7
Del 1. Grupper med särskilt utmärkande kulturvanor	7
Del 2. Vilken roll spelar urbant eller ruralt boende för kulturell aktivitet/deltagande	13
Del 3 Aktivt deltagande i skapande aktiviteter.....	24
5. Diskussion, policy implikationer och vidare forskning.....	25
6. Referenser.....	28
7. Metodbilaga.....	29

1. Inledning

Denna rapport är indelad i sju kapitel. Det första är denna inledning. I kapitel 2 presenterar vi uppdraget Sociologiska institutionen vid Lunds universitet fick av Kultur Skåne. I kapitel 3 presenterar vi bakgrunden till studien och de frågor vi formulerade i den fördjupade analysen. I kapitel 4 presenterar vi resultaten. I kapitel 5 diskuterar vi implikationerna av resultaten och de dialogprocesser som grundar sig på denna fördjupade analys. Kapitel 6 är referenslistan och kapitel 7 en metodbilaga.

Huvudsyftet med vetenskapliga undersökningar är att leverera mer djupgående och tillförlitlig kunskap om världen. Denna kunskap kan korrigera felaktigheter baserade på vardagsförnuft eller skapa ett stadigare underlag för att acceptera och förstå det som bekräftas av empiriska resultat (Brante 2014). Med nödvändighet, eftersom vi inte kan ifrågasätta allt hela tiden, går vi genom livet och till och med yrkeslivet med föreställningar om hur saker och ting är. Men ibland måste vi utmana dessa föreställningar genom djupare och mer systematisk analys. Ibland kan en baslinje beskrivning väcka nya förståelser, idéer och ligga till grund för handlingar och policy. Ibland behöver man mer djuplodande undersökningar för att förklara skillnader som inte riktigt syns på mer aggregerad nivå. Och ibland produceras det nya kunskaper om helt okända företeelser och förhållanden – och synliggör det osynliga. Detta synsätt, en vilja att förstå de mer komplexa och intrikata dimensionerna av aspekter av kulturvanor i Skåne, och utveckla kulturpolitiken på en mer sofistikerad vetenskaplig basis, ligger till grund för det uppdrag som denna rapport svarar på.

2. Uppdraget

I oktober 2016 fick Sociologiska institutionen vid Lunds universitet ett uppdrag av Kultur Skåne att företa en fördjupad analys av data från *Kulturvaneundersökningen 2016*. Uppdraget var att ställa mer komplexa policyrelevanta och forskningsaktuella frågor till *Kulturvaneundersökning 2016*s data. Med andra ord, gå några steg längre än korrelationerna som presenterades i rapporten *KULTURVANOR I SKÅNE: KULTURVANEUNDERSÖKNINGEN 2016* (Ramböll 2016) genom att aggregera, disaggregera och examinera undersökningsdata. Syftet är att se mer komplexa mönster med avsikt att spåra policyeffekter och implikationer samt börja undersöka trender och tendenser som kan vara intressanta att se på i framtiden. Särskild uppmärksamhet skulle läggas på den delregionala nivån (Nordväst, Nordöst, Sydöst, Sydväst Skåne) och grupper som är mindre aktiva i kulturområdet. Den delregionala nivån var inbyggd i enkätmetodologin/surveymetodologin eftersom det ställdes som ett krav till den datainsamlade aktören att minst 750 giltiga svar skulle inhämtas från samtliga fyra delregioner. Detta beställda urval leder till att materialet överrepresenterar delregioner med mindre befolkningar (och därmed också kommunerna i dessa delregioner) – som sydöst (med den minsta befolkningen av de fyra delregionerna) gentemot sydväst (med den största befolkningen av alla fyra delregioner). Detta beställda urval säkrar en bra geografisk täckning, i.e. att de mindre befolkade kommunerna och delregionerna är tillräckligt representerade i materialet för att bedriva en analys. Detta syns i Tabell 1 nedan (på s. 3).

Tabell 1. Respondenter per kommun – kommuner med över 100 respondenter

Delregion	Kommun	Antal respondenter	Befolkning 2016 (SCB)	Respondenter i procent av befolkningen
NV	Ängelholm	107	41166	0,26
NV	Helsingborg	329	139938	0,24
NV	Landskrona	95 ¹	44447	0,21
NÖ	Kristianstad	361	82969	0,44
NÖ	Hässleholm	197	51385	0,38
SV	Lund	181	118334	0,15
SV	Malmö	335	327049	0,10
SÖ	Simrishamn	163	19380	0,84
SÖ	Sjöbo	144	18710	0,77
SÖ	Skurup	106	15408	0,68
SÖ	Tomelilla	103	13271	0,78
SÖ	Ystad	234	29316	0,80

I tabellen ovan ser vi att andelen respondenter varierar från 0.10% i Malmö till 0,84% i Simrishamn. På grund av den varierade befolkningsmängden i de fyra delregionerna och det beställda urvalet med minst 750 respondenter per delregion, ser vi att kommunerna i delregion sydväst har en respondentgrad mellan 0.10-0,15 (och att Malmös och Lunds kommun svarar för nästan 70% av delregionens svar vilket gör det svårt för andra kommuner att nå över 100 respondentsgränsen); nordväst omkring 0,25 (där Helsingborgs kommun svarar för 46% av delregionens respondenter); nordöst omkring 0,4 (där Kristianstads och Hässleholms kommun svarar för drygt 70% av delregionens respondenter); och sydväst mellan 0.7-0,8 (där det finns en mycket mer jämn fördelning av befolkningen över kommunerna och fem kommuner når över 100 respondentgränsen).

3. Frågorna

Analysen inriktar sig mot tre huvudområden:

1. Grupper med särskilt utmärkande kulturvanor
2. Vilken roll spelar urbant eller ruralt boende för kulturell aktivitet/deltagande?
3. Aktivt deltagande i skapande aktiviteter

I enlighet med uppdraget analyseras och presenteras Kulturvaneundersökningens data på den delregionala nivån, och kommunnivån för de kommuner där vi har över 100 respondenter till Kulturvaneundersökningen (12 stycken: finns namngivna i Tabell 1 på s.4).²

---

¹ Se fotnot 2 nedan.

² En gräns drogs vid 100 respondenter, men Landskrona kommun var den enda kommunen med mellan 90-100 respondenter och blev därmed inkluderad.

Eftersom nationell och internationell forskning visar att den enskilda grupp som deltar minst i konst- och kulturaktiviteter är män med låg- och mellanlång utbildning (Chan & Goldthorpe 2007; Lizarado & Skiles 2008), har vi också valt att kartlägga just denna grupp i flera av de specifika analyser genomförda i denna studie. Detta är inte för att denna grupp är eller borde vara en prioriterad grupp i sig, men för att om man vill bredda det kulturella deltagande till alla samhällsgrupper, är det viktigt att veta hur det står till med den grupp som vanligtvis är minst engagerad. I rapporten förkortas gruppen män med låg och mellanlång utbildning till ”LMM”.

Grupper med särskilt utmärkande kulturvanor

Den första analysen fokuserar på grupper med särskilt utmärkande kulturvanor. Här har vi valt att särskilja fyra grupper: den grupp som utmärker sig genom en bred grad av skapande och konsumtionsaktivitet; den grupp som deltar enbart i en aktivitet; den grupp som enbart tar del av kultur genom en skärm i hemmiljö, samt den grupp som inte tar del av de kulturella aktiviteter som tas upp i enkäten överhuvudtaget.

Vi har benämnt den grupp som deltar över medianen i *både* skapande och konsumerade aktiviteter ”mångsysslare.” Denna grupp består av respondenter som deltar i minst tre skapande aktiviteter och tre konsumtionsaktiviteter. Denna grupp är kulturpolitiskt intressant för att de som är i denna grupp både konsumerar och skapar, och därmed på olika sätt bidrar till den eller de kulturella miljö(er) som de är aktiva i. Antagligen spelar de en både integrerande och förmedlande roll i dessa miljöer. Med andra ord, mångsysslare är sannolikt brobyggare på olika nivåer. Samtidigt är det ett rimligt antagande att om det ska finnas mångsysslare, måste det också finnas en tillgänglig och bred social, materiell och kulturell infrastruktur i dessa personers närhet. Det är rimligt att anta att det finns en viktig kombination av individuella, sociala nätverks- och kulturell miljö faktorer bakom mångsyssleri.

Frågor som är värda att följa över tiden är huruvida vi ser:

- en breddning av kulturellt deltagande (i.e. en ökning av mångsysslare),
- en avsmalning eller specialisering (i.e. ner till en aktivitet), eller
- en absolut ökning eller minskning av engagemang i kultur överhuvudtaget (i.e. vad som händer med kategorin inaktiva) över tid.

Detta förklarar tre av fyra grupper som undersöks: *mångsysslare*, *endimensionella*, och *de inaktiva*.

Med den ökade digitaliseringen av kulturen och det breddade utbud som är tillgängligt genom internet (film, musik, scenkonst, bildkonst, arkitektur, kulturarv/arkivsamlingar, mm) vill vi urskilja gruppen som enbart tar del av detta ökade utbud i hemmiljö – som benämns *skärmkonsumenter* – och etablera en benchmark för att på sikt se om de ökar eller minskar över tid. Denna grupp deltar inte i det fysiska offentliga rummet, men möjligtvis i ett virtuellt offentligt rum. Just nu är därför den viktiga forskningsfrågan, om digital konsumtion i hemmiljö är en viktig exklusiv konsumtionsform, eller om denna konsumtionsform kombineras med andra konsumtions- och skapande former. I denna studie skapar vi denna grupp med framåtblickande syfte och undersöker hur denna ganska lilla grupp korrelerar med

andra sociodemografiska variabler som kön, utbildning och ålder (i.e. vem består denna än så länge ganska lilla grupp av?).

Vilken roll spelar urbant eller ruralt boende för kulturell aktivitet/deltagande

Under denna rubrik analyserade vi om befolkningen som bor på landsbygden deltar i kulturella aktiviteter i samma grad som den urbana befolkningen. Här kan man jämföra den kulturellt inaktiva delen av den rurala befolkningen (som benämns *isolerade*) med den kulturellt inaktiva delen av den urbana befolkningen (som benämns *urbana inaktiva*).

Aktivt deltagande i skapande aktiviteter

Slutligen analyseras kulturellt skapande för att ta reda på om det finns några mönster bakom skapande aktiviteter i de 12 kommuner där det finns över 100 respondenter.

Här kan vi börja ställa frågor som: Skapar man där man inte har konsumtionsmöjligheter, skapar man för att man är inspirerad; skapar man för att det finns en tradition eller en infrastruktur för det? Finns det mönster i skapande?

4. Resultat

I linje med diskussionen ovan om olika grupper, om än små statistiskt sett, med intressanta eller viktiga kulturvanor, har vi fokuserat mer utförlig på två grupper – mångsysslare och skärmkonsumenter, samt de som enbart deltar i en kulturell aktivitet – de endimensionella, och de som inte alls tar del av de kulturella aktiviteter som täcks i *Kulturvaneundersökningen* 2016.

Del 1. Grupper med särskilt utmärkande kulturvanor

Tabell 2. Grupper som sticker ut

Beteckning	Beskrivning	Storlek	LMM*
Mångsysslaren (3 prod; 3 kons)	Den mest aktiva gruppen: deltar i flera olika produktions- och konsumtionsaktiviteter över genomsnittet	(n= 171, %5.52)	% 14.04
Skärm-konsument	Enbart konsumerar kultur genom en skärm (dator / TV) i hemmiljö	(n=101, %3.26)	%54.46
En dimensionella	Engagerad i enbart en aktivitet	(n= 205, %6.61)	%44.39
Inaktiva	Den minst aktiva gruppen	(n=370 , % 11.94)	%44.86

* *LMM* – män med låg och mellanlång utbildning (i Skåne = 28.16%).

Den mest kulturaktiva gruppen, mångsysslare, utgör ca 5,5% av Skånes befolkning. Gruppen kombinerar en hög grad av konsumtion - minst tre konsumtionsaktiviteter med en hög grad av kulturproduktion, i.e. tre olika aktiviteter. I figur 1 (s.9) ser vi hur denna grupp fördelar sig geografiskt i Skåne. LMM är nästan dubbelt (faktor minus 2) så underrepresenterad i denna kategori (Tabell 2, s.6).

En lite större grupp lite drygt 6,5% av Skånes befolkning, som benämns ”endimensionella” är aktiva enbart i en aktivitet. Denna grupp kan inkludera individer som skulle kunna ses som ”specialister” om de har intensiv aktivitet i ett kulturellt område, men vi har inte analyserat aktivitetsgraden för denna kategori. Det som kan konstateras är att denna gruppens kulturengagemang inte sprider sig till andra former. Varför detta är fallet kan bero på frivilliga faktorer som intresse, eller ofrivilliga faktorer som olika hinder. Det som vi däremot kan se är att LMM är överrepresenterade i denna grupp, men med en faktor av ca 1,5 (Tabell 2, s.6).

En annan grupp som är av särskilt intresse är den som benämns skärmkonsumenter. Denna grupp utgör den minsta grupp som vi har tagit fram och uppgår till 3,26%. Denna grupp är intressant, som nämnts ovan eftersom det kan finnas tillgänglighetsfaktorer som verkar i en begränsande riktning (funktion, geografi), samt i en utvecklande inriktning (ett bredare utbud som är tillgängligt genom ökad digitalisering) som skulle kunna påverka storleken av denna grupp. Det som är tydligt i denna analys är att det finns stora geografiska skillnader, och en stark överrepresentation av män med låg och mellanlångutbildning (nästan dubbelt så överrepresenterad).

Den sista gruppen som finns i tabellen ovan är de inaktiva – den andel av Skånes befolkning som inte tar del av några av de institutionella kulturaktiviteterna i undersökningen. Denna grupp uppgår till nästan 12% av Skånes befolkning och på nytt ser vi en överrepresentation av LMM med en faktor av 1,5.

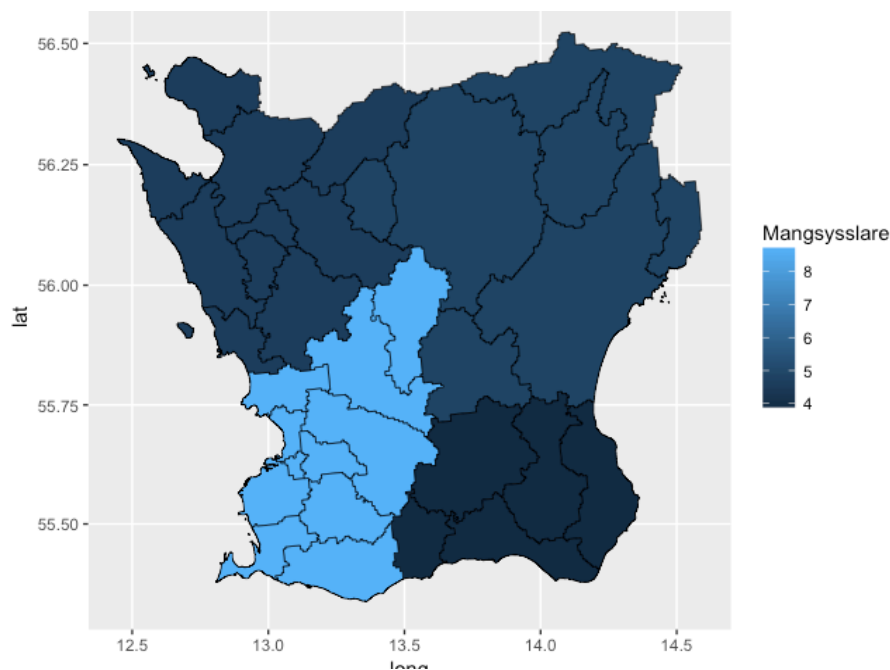

Tabell 3. Mångsysslaren – sociodemografiska variabler. Röd = över medianen

	Mångsysslare	Inte mångsysslare	Total
1. Kön			
Män	4.04	95.96	100
Kvinnor	6.96	93.04	100
2. Utbildning			
Låg	4.82	95.18	100
Mellan	3.82	96.18	100
Hög	7.52	92.48	100
3. Ålder			
16-29	8.35	91.65	100
30-49	6.20	93.80	100
50-64	4.47	95.53	100
65-85	3.07	96.93	100

I tabellen ovan ser vi sammansättningen av gruppen mångsysslare. Här ser vi att långt fler kvinnor än män är mångsysslare, och en rak effekt av ålder där den yngsta gruppen (16-29) är klart överrepresenterad och sedan avtar mångsyssleri med ålder. Med hänsyn till utbildning ser vi ett annat mönster. Som förväntat är de högst utbildade klart överrepresenterade bland mångsysslare, medan gruppen med mellanlång utbildning är minst representerad i mångsysslargruppen. Med andra ord, finns det ingen rak korrelation mellan utbildning och mångsyssleri.

Figur 1. Antal mångsysslare i de fyra delregionerna (min= 3.87, max= 8.67)

Delregion	Mångsysslare
Sydvest	8.67
Nordvest	4.6
Sydost	3.87
Nordost	4.85
Skåne	5.52

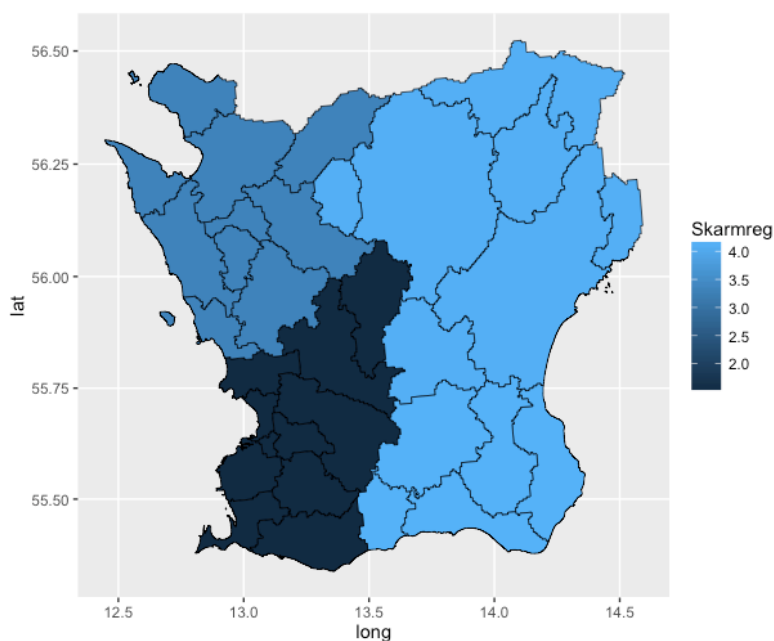
Om vi tittar på hur mångsysslare fördelar sig geografiskt i figuren och tabellen ovan, ser vi att det finns mer än dubbelt så många mångsysslare i sydväst som i sydöst, vilket kan korrespondera med möjligheterna som finns i stadsmiljöer, men då borde vi kunna förvänta oss att nordväst skulle vara den näst mest mångsysslartätaste delregionen, men det är däremot nordöst.

Tabell 4. Skärmkonsumenten – sociodemografiska variabler. Röd = över medianen

	Skärmkonsument	Inte skärmkonsument	Total
1. Kön			
Män	4.43	95.57	100
Kvinnor	2.11	97.89	100
2. Utbildning			
Låg	3.05	96.95	100
Mellan	5.30	94.70	100
Hög	1.29	98.71	100
3. Ålder			
16-29	5.71	94.29	100
30-49	4.00	96.00	100
50-64	2.23	97.77	100
65-85	1.07	98.93	100

Gruppen skärmkonsumenter uppvisar ett liknande allmänt mönster som mångsysslare, fast omvänt för kön. Här ser vi en stark överrepresentation av män framför kvinnor med en faktor av två. Vi ser ett omvänt mönster för utbildning hos skärmkonsumenter som med mångsysslare. De som har en mellanlång utbildning har en markant överrepresentation, och de med hög utbildning en ännu mer markant underrepresentation. En möjlig förklaring till utbildningsresultatet kan vara att det finns en hög andel äldre i gruppen med låg utbildning, för när man studerar tabellen ser man en tydligt sjunkande andel skärmkonsumenter med ålder – från 5,71% i den yngsta gruppen till bara 1.07% i den äldsta gruppen. Skärmvanorna kan vara större bland yngre, men en kraftig överrepresentation av yngre som enbart konsumerar kultur genom en skärm i hemmamiljö kan vara värt att hålla ögat på.

Figur 2. Antalet skärmkonsumenter i de fyra delregionerna (min= 1.53, max= 4.13)

Delregion	Skärmkonsumenter
Sydväst	1.53
Nordväst	3.32
Sydöst	4.09
Nordöst	4.13
Skåne	3.26

I figuren och tabellen ovan ser vi återigen en tydlig geografisk skillnad i fördelningen av skärmkonsumenter där delregion Sydväst utmärker sig markant från de andra tre delregionerna. Statistiken visar mer än dubbelt så många skärmkonsumenter i Nordväst, Nordöst och Sydöst än Sydväst. I Sydväst ser vi dubbelt så få skärmkonsumenter som medianen i Skåne, medan Nordväst ligger strax över medianen. Delregionerna i Öst – Syd- och Nordöst skiljer sig inte så mycket åt sinsemellan, och ligger tydligt över siffran för Skåne som stort.

Tabell 5. Mångsysslare och Skärmkonsumenter i kommuner med över 100 respondenter (n>100)

Kommun	Mångsysslare	Skärmkonsumenter
Ängelholm	3.74	0.93
Hässleholm	6.08	2.54
Helsingborg	5,08	2.13
Kristianstad	6.37	3.32
Landskrona	4.21	3.16
Lund	11.60	0.00
Malmö	9.85	1.49
Simrishamn	4.29	3.07
Sjöbo	3.47	5.56
Skurup	5.66	5.66
Tomelilla	3.88	2.91
Ystad	2.99	3.85

I tabell 5 ser vi antalet mångsysslare och skärmkonsumenter i procent i kommuner med över 100 respondenter. Vi ser en stark överrepresentation i kommuner med större städer – som Lund, Malmö och Kristianstad och till en mindre grad Helsingborg, men också kommuner som Hässleholm och Skurup. Sjöbo och Skurup utmärker sig med den högsta andelen skärmkonsumenter, och Lund, Ängelholm och Malmö med de lägsta andelarna. Det finns en statistiskt signifikant (men svag: $r = -0.0443$, $p\text{-value} < 0.05$), negativ korrelation mellan mångsysslare och skärmkonsumenter, vilket betyder att där den ena gruppen är större tenderar den andra att bli mindre. Lunds kommun är det starkaste exemplet på detta.

I 9 av 12 kommuner finns det fler mångsysslare än skärmkonsumenter (i linje med förhållandet i Skåne som helhet där det finns fler mångsysslare [5.52%] än skärmkonsumenter [3.26%]). Undantagen är Sjöbo och Ystad. I Skurup finns det lika många av båda.

Del 2. Vilken roll spelar urbant eller ruralt boende för kulturell aktivitet/deltagande

Tabell 6. Fördelningen av *urvalet* i rurala kontra urbana befolkningsgrupper på delregional nivå

Delregion	Rural	Urban	Total Sample
Sydväst	246 (31.38)	538 (68.62)	784
Nordväst	441 (56.32)	342 (43.68)	783
Nordöst	466 (59.51)	317 (40.49)	783
Sydöst	368 (48.93)	383 (51.07)	750

Metod och begränsningar

1. Dummy variabeln -urban kontra rural enligt postkoder.
2. Urban= alla postkoder inom Skånes 33 centralorter. Alla andra rurala.
3. Problem: Några få postkoder är uppenbarligen felaktiga – fel med datainmatning (<1%)
4. Begränsning: Kodning är binära/dummy. Några rurala områden är medelklass "sovstäder."

I tabellen ovan presenteras hur den urbana (postkoder i Skånes 33 centralorter³) kontra rurala (alla andra postkoder) befolkningen är fördelad inom de fyra delregionerna, baserat på urvalsdata från *Kulturvanundersökningen 2016*. Denna uppdelning utgör grunden för beräkningarna i detta avsnitt. Två regioner – Nordväst, Nordöst och Sydväst har en ganska lik fördelning av sina rurala (ca 40-60%) och urbana befolkningar, medan region Sydöst har en nästan jämn fördelning enligt studiens urval och metodologi. Delregion Sydväst har en markant annorlunda fördelning med nästan 70% i urbana miljöer och 30% i rurala områden. Som anmärkning 4 ovan förklarar, de nyansskillnader som finns i en postkods "orientering" mot urbana kontra rurala områden faller bort, men signifikansen av detta är marginell (se också fotnot 3).

---

³ Vi är medvetna om att t. ex. Höllviken är en större tätort än Vellinge, men i metodvalen sätter vi ett likhetstecken mellan urban och centralort eftersom det antas att huvudparten av kulturfaciliteterna finns i centralorten.

Tabell 7. Fördelningen av *urvalet* i rurala kontra urbana befolkningsgrupper på kommunnivå i kommunerna med över 100 respondenter

Kommun	Urban	Rural	Antal respondenter (n=)
Ängelholm	63 (58.88)	44 (41.12)	107
Hässleholm	74 (37.56)	123 (62.44)	197
Helsingborg	124 (37.99)	205 (62.01)	329
Kristianstad	157 (43.49)	204 (56.51)	361
Landskrona	52 (54.74)	43 (45.26)	95 ⁴
Lund	138 (76.24)	43 (23.76)	181
Malmö	262 (78.21)	73 (21.79)	335
Simrishamn	79 (48.47)	84 (51.53)	163
Sjöbo	103 (71.53)	41 (28.47)	144
Skurup	40 (37.74)	66 (62.26)	106
Tomelilla	27 (26.21)	76(73.79)	103
Ystad	131 (55.98)	103 (44.02)	234

Not: procent i parentes

Tabell 7 ovan visar den urbana/rurala befolkningsfördelningen enligt studiens metodologi baserad på urvalsdata från *Kulturvaneundersökningen 2016* på kommunnivå

Tabell 8. Urbant / ruralt boende och kulturellt aktiv / inaktiv. Av Skånes befolkning som helhet

	Beskrivning	Storlek	LMM index
Isolerade	Bor i ett ruralt område och kulturellt inaktiv	(n=227, % 7.32)	44.93
Rörliga	Bor i ett ruralt område och kulturellt aktiv	(n= 1,376 , 44.39)	26.09
Urbana inaktiva	Bor i ett urbant område och kulturellt inaktiv	(n=143 , %4.61)	44.76

LMM i Skåne = 28.16%.

⁴ Se fotnot 2 på s.4.

I Tabell 8 ovan ser vi att för att vara kulturellt aktiv, spelar det roll om man bor i ett ruralt eller urbant område. Drygt 7% av Skånes befolkning bor i ett ruralt område och är kulturellt inaktiva. Inom denna kategori ser vi en överrepresentation av LMM. Gruppen som vi benämner ”rörliga” är den befolkning som bor i ett ruralt område och är kulturellt aktiv. Här ser vi att andelen LMM ligger väldigt nära sin andel av Skånes befolkning i surveymaterialet. Det som kanske är mest anmärkningsvärt är att en förvånande stor andel (4.6%) av den urbana befolkningen som har bäst tillgång till den kulturella infrastrukturen ändå är kulturellt inaktiv.

I tabellen ser vi hur de 11,94 % (n=370 respondenter) av Skånes befolkning som är kulturellt inaktiva, fördelar sig mellan urbana och rurala områden. Lite drygt 60% av de kulturellt inaktiva bor i rurala områden, och knappt 40% i urbana områden. Eftersom Skånes befolkning *i urvalet* nästan är jämnt fördelad mellan urbana (n= 1581 – 4% flera än i rurala områden) och rurala områden (n= 1521) ser vi en övervikt av gruppen som bor i rurala områden bland de kulturellt inaktiva. Detta är ett förväntat resultat, utifrån en utbuds- och närhetshypotes och en social ”smitnings” eller nätverkshypotes. Det omvända – varför förhållandevis så många som bor i urbana miljöer är kulturellt inaktiva – trots större utbud och mer intensivt socialt tryck, kan vara en mer relevant fråga att ställa. Nedan undersöker vi vilka faktorer som påverkar rural och urban inaktivitet, och där ser vi bland annat att utbildning spelar en väldigt viktig roll, och visar att det finns skillnader mellan urbana och rurala aktiva.

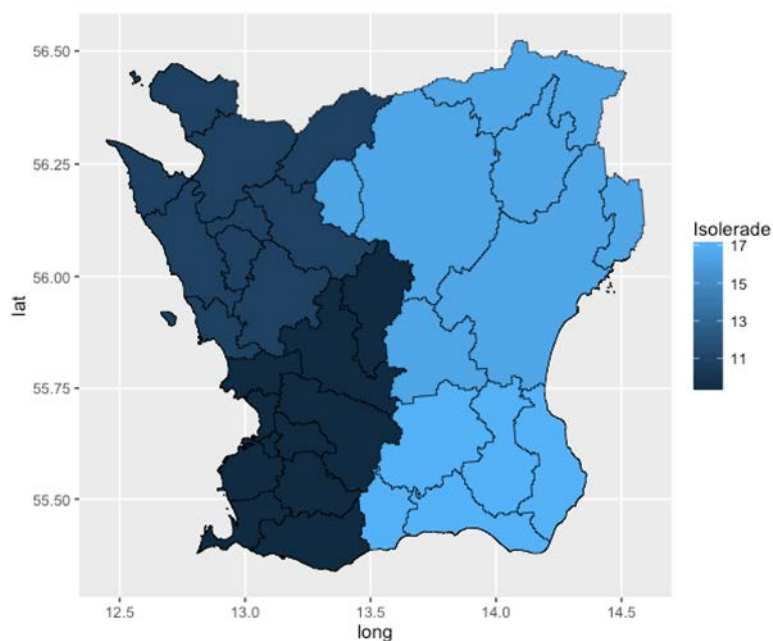

Tabell 9. Isolerade – sociodemografiska variabler. Röd = över medianen

	Isolerade	Inte isolerade	Totalt
1. Kön			
Män	9.12	90.88	100
Kvinnor	5.56	94.44	100
2. Utbildning			
Låg	13.96	86.04	100
Mellan	9.12	90.88	100
Hög	3.49	96.51	100
3. Ålder			
16-29	6.15	93.85	100
30-49	5.15	94.85	100
50-64	8.94	91.06	100
65-85	9.60	90.40	100

I tabellen ovan ser vi att män är överrepresenterade bland de isolerade, men den starkaste korrelationen med kulturell isolation är med utbildning – där lågutbildade uppgår till 14% medan högutbildade bara utgör 3,5%. Med andra ord, sannolikheten för att vara isolerad (kulturellt inaktiv) är fyra gånger (faktor 4) högre för lågutbildade än för högutbildade personer som bor i rurala områden. Med hänsyn till ålder ser vi att de två yngre ålderskohorterna är underrepresenterade, men den yngsta gruppen (16-29 år) är lite högre än gruppen av 30-49 åringar (som är den minst isolerade kohorten). Det finns en stark ökning mellan grupperna 30-49 och 50-64 från lite drygt 5% till nästan 9%. Vi ser en mindre stigning på 0,66% upp till den äldsta kohorten.

Figur 4. Procent isolerade i de fyra delregionerna (min= 9.3 – max= 17.1)

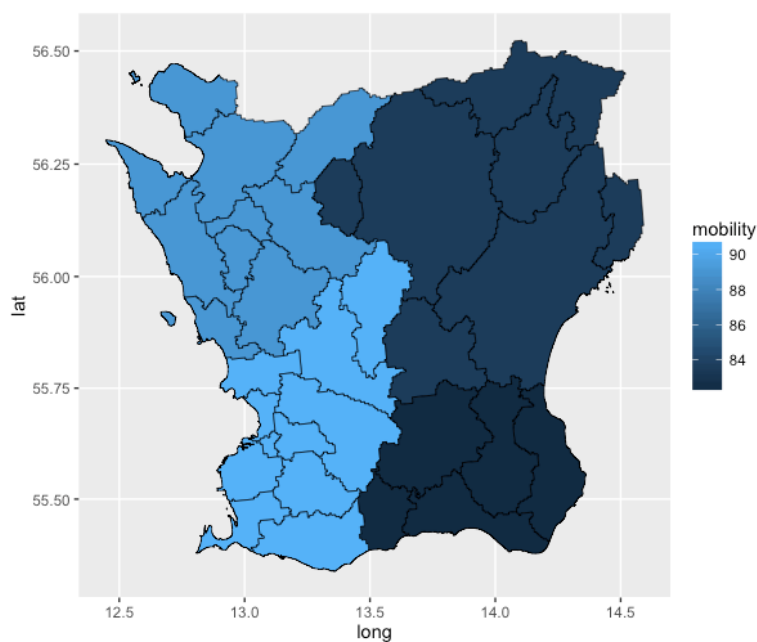

	Isolerade (Inte kulturellt aktivt / Rural)*100
Sydväst	9.3
Nordväst	10.8
Nordöst	16.5
Sydöst	17.1

I figuren och tabellen ovan visas procent av den rurala befolkning som inte är kulturellt aktiv.

Om vi ser hur fördelningen av gruppen isolerade ser ut i de fyra delregionerna ser vi att det är lägst i Sydväst och högst i Sydöst Vi ser en tydlig öst-väst skillnad, (en faktor på 1,67). Däremot finns det inte så stora skillnader mellan sydöst och nordöst, och bara en lite större skillnad mellan sydväst och nordväst.

Figur 5. Rörliga – de som bor i rurala områden och är kulturellt aktiva som procent av den rurala befolkningen

	Rörliga (Rörliga / Rural)*100
Sydväst	90.6
Nordväst	89.1
Nordöst	83.5
Sydöst	82.3

I figur 5 och tillhörande tabell ser vi den direkta spegelbilden av de isolerade, uttryckt i termer av den kulturellt aktiva rurala befolkningen.

Tabell 10. Isolerade / rörliga i kommunerna med över 100 respondenter i procent av den rurala befolkningen

Municipal areas	Rörliga	Isolerade
Ängelholm	84.1	15.9
Hässleholm	86.2	13.8
Helsingborg	91	9.0
Kristianstad	85	15
Landskrona	95	5
Lund	93	6.9
Malmö	90	9.6
Simrishamn	81	19.0
Sjöbo	76	21.9
Skurup	83	16.7
Tomelilla	80	19.7
Ystad	85	13.6

I de kommuner med över 100 observationer ser vi som förväntat att de två kommunerna i Sydväst har låga andelar av isolerade, samt Landskrona och Helsingborg (i Nordväst). Här ser vi en tydlig korrelation mellan en låg andel isolerade och storstadskommunerna. Vi ser flest isolerade i de större kommunerna i Sydöst, men i denna delregion finns det en markant skillnad mellan Sjöbo och Ystad. Fast när man räknar samman alla kommuner i Nordöst och Sydöst ser vi att skillnaden mellan dessa två delregioner försvinner (se figur 4). Den största spännvidden mellan kommunerna finns dock i Nordväst, där Ängelholm har tre gånger så många isolerade som Landskrona, som har den lägsta andelen i urvalet.

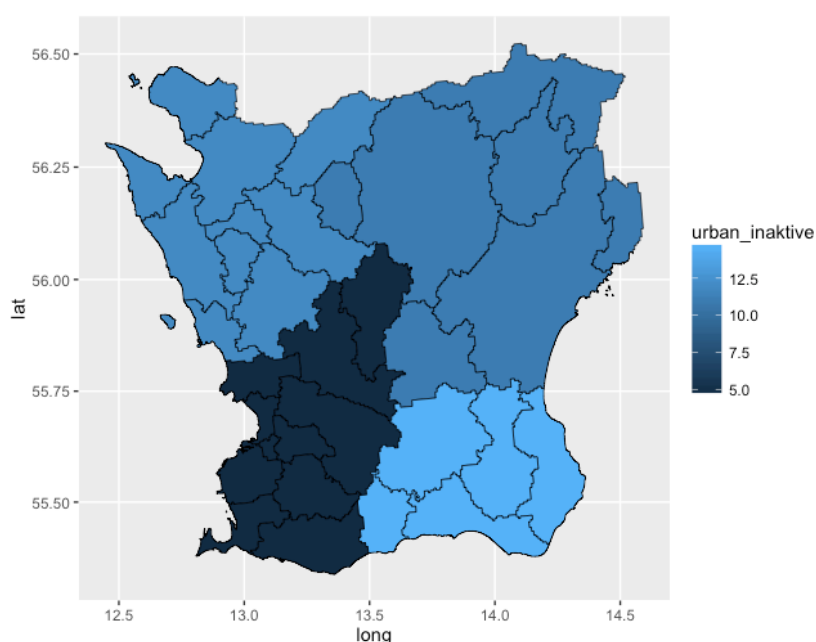
Tabell 11. Urbana inaktiva – sociodemografiska variabler. Röd = över medianen

	Urbana inaktiva	Urbana aktiva	Totalt
1. Kön			
Män	5.73	94.27	100
Kvinnor	3.51	96.49	100
2. Utbildning			
Låg	7.36	92.64	100
Mellan	5.92	94.08	100
Hög	2.35	97.65	100
3. Ålder			
16-29	4.39	95.61	100
30-49	3.79	96.21	100
50-64	6.15	93.85	100
65-85	4.40	95.60	100

När vi tittar på den urbana inaktiva befolkningen ser vi lägre absoluta värden (man har en högre aktivitetsgrad i den urbana befolkningen för inaktivitet än hos den rurala befolkningen. Men intervallerna är slående lika, med ett undantag. Kvinnor är mer aktiva än män i urbana miljöer och faktorskillnaden mellan män och kvinnor i rurala och urbana områden är nästan identisk, runt 1,6. Med hänsyn till utbildningsnivån är faktorskillnaden mellan de med en mellanlång och högtutbildningsnivå båda runt 2,5 (rural 2,6; urban 2,5). Där vi ser en skillnad handlar det om ålder. Den yngsta och äldsta kohorten är identiska i den urbana miljön, medan

i den rurala befolkningen (jfr. Tabell 9) ser vi att den äldsta gruppen är den mest inaktiva och en faktor på 1,5 skiljer den yngsta och äldsta kohorten åt i den rurala befolkningen. Återigen ser vi ett stort språng mellan gruppen i 30-49 årsålder och gruppen i 50-64 årsålder. Det mest intressanta resultatet för den urbana befolkningen är att den äldsta kohorten blir aktiv igen på en jämförbar nivå med de två yngre kohorterna. Vilket bryter trenden mot mindre aktivitet med stigande ålder som etablerades i övergången mellan de två mellersta kohorterna i både den urbana och rurala befolkningen, och som fortsätter i den rurala befolkningen. I den äldsta kohorten är de som bor i rurala områden mer än dubbelt (faktor 2,2) så inaktiva jämfört med samma ålderskategori i urbana områden.

Figur 6. Procent urbana inaktiva i de fyra delregionerna (min= 4.6, max= 14.6)

	Urbana inaktiva (Kulturell inaktiva/Urban)*100
Sydväst	4.6
Nordväst	11.9
Nordöst	11.0
Sydöst	14.6

I figur 6 ser vi de urbana inaktiva fördelade över de fyra delregionerna. Tabellen visar vilken procent av befolkningen som bor i urbana miljöer inte är kulturellt aktiv. Här ser vi återigen att regionen med det markant lägsta antalet urbana inaktiva är Sydväst. I figuren ser vi också att, det mönster som vanligtvis går medurs från Sydväst till Sydöst bryts, eftersom Nordöst ligger nästan en procent under Nordväst.

Tabell 12. Procent urbana inaktiva; rörliga och isolerade i kommunerna med fler än 100 respondenter

Kommun	Urbana inaktiva	Rörliga	Isolerade
Ängelholm	11.1	84.1	15.9
Hässleholm	8.1	86.2	13.8
Helsingborg	9.7	91	9.0
Kristianstad	10.8	85	15
Landskrona	17.3	95	5
Lund	1.5	93	6.9
Malmö	3.45	90	9.6
Simrishamn	16.5	81	19.0
Sjöbo	18.4	76	21.9
Skurup	22.5	83	16.7
Tomelilla	14.8	80	19.7
Ystad	8.4	85	13.6

Intressanta skillnader blir synliga i tabellen ovan. Landskrona har en ganska hög andel urbana inaktiva och den lägsta andelen rurala inaktiva (Isolerade). Enligt undersökningens resultat ser vi ett oförväntat mönster där man är tre gånger mer benägen att vara kulturellt inaktiv om man bor i centralorten än utanför centralorten.⁵ Samma utfall som vi ser i Landskrona, fast mycket mindre extremt, ses också i Helsingborg och Skurup där det finns en högre andel kulturellt inaktiva i urbana miljöer än i rurala miljöer.

Till en viss grad kan man se att andelen urbana inaktiva hänger ihop med storleken på kommunens centralort, men korrelationen är inte strikt och tyder på att andra socio-demografiska eller kulturpolitiska faktorer på kommunnivå spelar en roll. Att 10%, och i vissa fall upp emot 20% av den urbana befolkningen i en kommun är kulturellt inaktiva, trots generellt bättre förutsättningar för kulturell aktivitet är värt att undersöka närmare.

Som diskuterades ovan, är kolumnerna rörliga och isolerade spegelbilder av varandra.

---

⁵ Urvalet spelar säkert en viss för det extrema resultatet för Landskrona, men kan sannolikt inte förklara hela det oförväntade mönstret. Det är också sannolikt att det finns intressanta fenomen att undersöka för att förklara den förhållandevis låga förekomsten av Isolation och höga frekvensen av Urbana inaktiva i Landskrona kommun.

Del 3 Aktivt deltagande i skapande aktiviteter

Tabell 13. Aktivt deltagande i skapande aktivitet i utvalda kommuner (över 100 observationer /respondenter)

Kommun	Spelat teater, deltagit i lajv, etc.	Sysslat med handarbete / hantverk	Använt dator för eget skapande	Dansat	Tecknat / målat	Antal aktivitet över Skånes median
Lund	9.39	30.39	41.44	39.78	20.99	4
Malmö	5.07	25.37	43.88	31.64	20.90	4
Helsingborg	6.99	25.53	36.78	31.91	22.19	4
Lanskrona	6.32	31.58	35.79	31.58	25.26	3
Ängelholm	5.61	33.64	34.58	28.04	17.76	2
Hässleholm	6.09	30.96	37.06	30.46	19.08	2
Kristianstad	4.99	32.69	36.29	34.07	20.50	2
Skurup	2.83	37.74	38.68	29.25	20.75	3
Sjöbo	4.86	45.14	35.42	30.56	25.00	2
Simrisham	4.29	38.65	30.67	26.99	19.02	1
Tomellia	1.94	41.75	37.86	31.07	23.30	4
Ystad	3.85	36.32	29.91	32.48	17.09	2
Skåne	5.06	33.35	36.42	30.94	20.06	

Fettstilt – under Skånes genomsnitt.

I tabell 13 ser vi andelen av befolkningen i de 12 kommunerna som vi har över 100 respondenter som engagerar sig i olika skapande aktiviteter. Siffrorna i fetstil indikerar en skapande grad som ligger under genomsnittet för hela Skåne (raden längst ner i tabellen anger genomsnittet för hela Skåne). I tabellen kan man se hur hög grad av skapande aktivitet det finns i fem olika konst eller kulturdomäner (mer eller mindre: teater; handarbete/hantverk; digitalt skapande; dans och bildkonst från vänster till höger). Kolumnen längst till höger summerar antal domän som en kommuns invånare presterar över Skånes genomsnitt. Att spela teater och syssla med hantverk visar ett tydligt regionalt mönster och korrelerar markant negativt med varandra på kommunnivå, vilket kan tolkas som en indikation på en viktig infrastruktur dimension för teater och en tradition dimension för hantverk / handarbete i kommunerna. Skapande i de andra konstformerna uppvisar ett mer blandat uttryck på kommunnivå.

5. Diskussion, policy implikationer och vidare forskning

Följande punkter med policyrelevans blev synliggjorda i denna rapport:

1. *Utbildningsnivån spelar en avgörande roll för benägenheten att vara kulturellt aktiv särskild om man bor i rurala områden.* Studiens sätt att mäta kulturell aktivitetsgrad för de som bor i rurala miljöer går under benämningen ”rörliga” – de som bor i rurala områden och är kulturellt aktiva, och ”isolerade” de som bor i rurala områden och är kulturellt inaktiva. Studien visar att de lågutbildade på landet har en fyra gånger högre risk att vara kulturellt inaktiva än de högutbildade som bor på landet. Dessutom är de lågutbildade på landet nästan dubbel så benägna att vara kulturellt inaktiva som de lågutbildade i urbana miljöer. Detta tyder på någon form för hinder som skapar dessa skillnader mellan personer med låga och mellanlånga utbildning som bor på landsbygden och de med hög utbildning, samt den stora skillnaden mellan de med lägre utbildningsnivåer som bor i rurala kontra urbana miljöer. Utbildningens stora inverkan tyder också på att utbildning inte enbart formar smak och konsumtionspreferenser, utan också att desto längre man är i utbildningssystemet desto mer påverkas ens kulturvanor och beteende, vilket antas ha bestående effekter. Om detta är tillfället, och det skulle vara viktig och möjligt att ta reda på, då kan man tänka sig att en policyåtgärd skulle vara att pressa ner de faktorer som positivt påverkar kulturellt deltagande längre ner i utbildningssystemet.
2. *Mångsyssleri avtar med ålder.* Den höga andelen av mångsyssleri i den yngsta kohorten kan kanske förklaras (som ovan) som en effekt av utbildningsinstitutionerna eller den sociala miljön kring utbildningen. Att den avtar kan i större utsträckning bero på att man avlägsnar sig från dessa sociala miljöer och tillhörande beteendemönster med stigande ålder, snarare än faktorer som åldrande eller familjebildning eller arbetslivssituation. Orsakerna till mångsyssleri och varför det avtar med tiden kan vara viktigt att förstå om det är något som anses värt att främja. Det finns anledningar till att tro att den har positiva individuella och sociala effekter och därmed kan vara en nyckelgrupp att observera, kanske till och med främja.
3. *Skärmkonsumenten.* Att vara skärmkonsument är högst bland den yngsta kohorten och lägst bland den äldre kohorten – med en faktor av 5! Detta ligger i linje med hypotesen att datorvana är den avgörande faktorn, snarare än att äldre som rör sig mindre utanför hemmiljö konsumerar kultur digitalt i hemmet. Vi kanske kommer att se en konvergens mellan dessa faktorer i framtiden. Som diskuterat ovan, kan det ökade digitala utbudet påverka olika grupper på olika sätt, och över tid kommer den datorvana befolkningen att krypa högre och högre upp i åldern, vilket kommer att göra datorvana i sig mindre betydelsefullt och andra mer specifika orsaker kommer att bli mer utmärkande för denna grupp.
4. *Män med låg- och mellanlångutbildning (LMM) är mycket underrepresenterad bland mångsysslare, mycket överrepresenterad bland skärmkonsumenter, och överrepresenterad bland de endimensionella och totalt inaktiva.* De är dessutom lika överrepresenterade bland de urbana och rurala inaktiva. Den kontext som LMM figurerar något lunda positivt i är att de bara är svagt underrepresenterade bland den ”rörliga” rurala befolkningen som tar aktivt del av kultur. Studien bekräftar den etablerade slutsatsen att låg och mellanutbildade män är i allmänhet – och i koppling

med andra sociodemografiska variabler – mindre kulturellt aktiva. Vad studien antyder, med anledningen av resultatet för skärmkonsumenter, är att genom ett ökat digitalt utbud skulle man kanske kunna få denna grupp att bli mer kulturellt aktiv – om innehållet/konstformen är rätt.

5. På den delregionala nivån blir ett tydligt *geografiskt* mönster synligt. Men det finns inte bara en öst-väst effekt utan också ett särskilt förhållande mellan sydväst och de andra tre delregionerna, som inte går att helt förklara i termer av den större andelen urbanbefolkning i Sydväst jämfört med de andra tre delregionerna. Samtidigt visar den begränsade analysen på kommunnivån att det finns en variation inom delregionerna. Den stora frågan som ligger bakom variationen mellan, men särskilt inom delregionerna, är vad kommunerna gör på kulturfronten som påverkar denna variation, som inte verkar strikt avspegla socio-demografiska faktorer? Att analysera de olika sätt som kommunerna jobbar med kulturfrågor är viktigt för att förstå vad som egentligen ligger bakom de resultat som vi ser i denna studie. Och det finns flera indikationer på att olika insatser på kommunnivån producerar olika effekter bortom socio-demografiska förklaringar.
6. *Skapande aktiviteter* (förutom handarbete) över en mediannivå ser ut att vara stark korrelerad med storstadskommuner – undantaget är Tomelilla. Handarbetets/hantverkets starkaste fäste är region Sydöst. Detta resultat antyder att mycket skapande aktiviteter är beroende av en fysisk och social eller inspirerande infrastruktur, som innehåller ett inslag av det som ibland kallas ”tradition”.
7. Kohorten 16-29 år är mindre aktiv i både rurala och urbana miljöer än kohorten 30-49 år. Man kan undra om detta är en livscykeffekt eller en mindre kulturaktiv generation på väg upp i den demografiska pyramiden? Man kanske kan se en polarisering inom den yngsta kohorten, eftersom den största andelen mångsysslare finns i denna kohort. Om vi har en (ganska väl begrundad) hypotes att kulturvanor etableras i och hänger ihop med närhet till utbildningsinstitutioner och utbildningserfarenheter är detta värt att förstå bättre.

Sammanfattningsvis visar denna analys på skillnader och variationer som indikerar att det som händer i det kulturpolitiska fältet har en effekt på skapande och konsumtion av kultur.

I en forskningskontext diskuterar man ofta kulturell konsumtion och skapande i termer av specifika parametrar: *intresse* (smak, uppskattning [*appreciation*], nyfikenhet, färdigheter [både konsumtionsfärdigheter som förståelse och olika typer av produktionsfärdigheter]), *medvetenhet* (om möjligheter – i.e. att öka synlighet och attraktion, till exempel genom marknadsföring), *tid* (den tid det tar att få tillgång till och nyttja kultur) och *resurser* (oftast pengar som krävs för att nyttja kultur). Oftast ses grader av kulturellt deltagande som ett utfall av vad olika aktörer gör inom dessa parametrar för att antingen öka tillgängligheten (vanligtvis sänka olika typer av trösklar) eller öka engagemanget (viljan att delta), eller både och, för olika grupper med etablerade preferenser, vanor och kapaciteter. Här gör offentliga aktörer – staten, kommunerna och regionen, och de aktörer som dessa sponsrar som utförare (från kulturinstitutioner till skolor) olika saker, utöver variationen i marknadsutbudet som finns i olika geografiska områden vilket påverkar graden och former för kulturellt skapande och konsumtion. Vissa variationer är tydliga, särskilt när man ser på mer komplexa företeelser, där individer och en mer sammansatt kulturell infrastruktur samspekar.

Mångsyssleri, grader av urban aktivitet, och variationen i olika former av skapande aktiviteter visar på tydliga tecken på detta. Med detta sagt, alla regioner, kommuner och städer har sina unika förutsättningar och kulturpolitiska ambitioner. Men om det finns en allmän ambition att bredda och fördjupa den kulturella delaktigheten, skulle vi lyfta fram två grupper att rikta särskilt uppmärksamheten på.

Den första är de urbant inaktiva (och eftersom urbanitet definieras som boende i kommunens centralort, denna befolkning finns i samtliga kommuner). En anledning är att en siffra på omkring 10% är ganska hög när man tar i betraktning att utbudet är högst och trösklarna är lägst för denna grupp. En annan anledning är att om man antar att den rurala befolkningen inte skiljer sig markant från den urbana befolkningen i rurala områden, kan det som ökar det kulturella deltagandet hos den urbana befolkningen också attrahera den rurala befolkningen. Det finns anledningar att tänka på och behandla den urbana och rurala befolkningen *både* som olikartade grupper, men också gemensamt.

Den andra gruppen är kohorten 16-29, eftersom vi ser en stor variation, nästan en polarisering i denna grupp. Det finns nya kulturformer, särskilt de som är datorbaserade, som utmärker denna grupp, och det kanske inte överraskar att de har den högsta andelen skärmkonsumenter. Denna grupp innehåller också den största andelen av den mest kulturaktiva kategorin, mångsysslare, men som grupp är den mindre aktiv än kohorten strax över den i både rurala och *urbana* miljöer. Att förstå varför denna grupp uppvisar både aktiva och inaktiva tendenser är viktigt.

6. Referenser

Brante, Thomas (2014) *Den professionella logiken. Hur vetenskap och praktik förenas i det moderna kunskapssamhället*. Stockholm: Liber.

Chan, Tak Wing & John H. Goldthorpe (2007) "Social stratification and cultural consumption: The visual arts in England" *Poetics* v.35, pp. 168–190.

Lizardo, Omar & Sara Skiles (2008) "Cultural consumption in the fine and popular arts realms" *Sociology Compass*, v.2 (2) pp. 485-502.

Ramböll (2016) *Kulturvanor i Skåne. Kulturvaneundersökningen 2016*. Region Skåne. [https://www.skane.se/Public/Protokoll/Kulturnämnden/2016-12-08/Kulturvaneundersökningen 2016/Kulturvanor i Skåne - Kulturvaneundersökningen 2016.pdf](https://www.skane.se/Public/Protokoll/Kulturnämnden/2016-12-08/Kulturvaneundersökningen%202016/Kulturvanor%20i%20Skåne%20-%20Kulturvaneundersökningen%202016.pdf)

Sandlin, Jennifer (2005) "Culture, Consumption, and Adult Education: Refashioning Consumer Education for Adults as a Political Site Using a Cultural Studies Framework" *Adult Education Quarterly: A Journal of Research and Theory*, v55 n3 pp. 165-181.

7. Metodbilaga

Bilaga 1. Urvalet

För information om urvalet se Ramböll (2016) *Kulturvanor i Skåne*.

Kulturvaneundersökningen 2016. Studien analyserar rådata från Kulturvaneundersökningen 2016. Befolkningsdata för kommunerna är hämtad från SCB.

Bilaga 2. Mätning och kategori konstruktion

I studien konstrueras grupper och kategorier baserade på relevanta svar (survey items) som ur ett statistiskt perspektiv bildar en sammanhängande skala (consistent scale, Mokken Scalling >0.3). Till exempel, att vara kulturellt aktiv i denna studie innebär att man tar del av (konsumerar) någon av de institutionsbaserade kulturella aktiviteter i enkäten som bildar en sammanhängande skala.